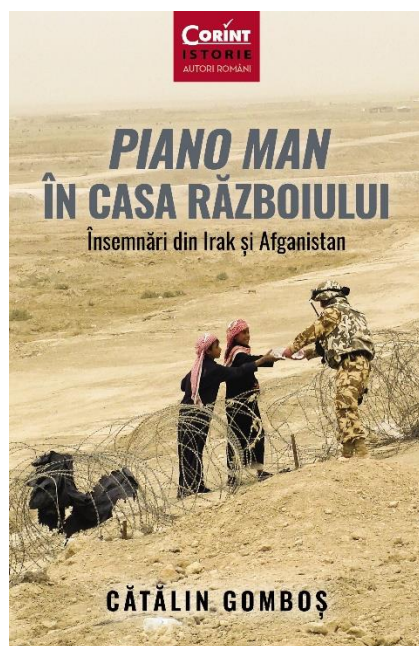

**Cătălin Gomboș, *Piano Man în casa războiului. Însemnări din Irak și Afganistan*,
Editura Corint, București, 2021, 176 p.**

Cătălin Gomboș a publicat, la editura Corint, în 2021, însemnările sale din Irak și Afganistan. Cartea, „nășită” de Marian Voicu, așa cum explică autorul, prezintă întâmplări din perioada 2003-2008, în zonele de conflict din cele două țări.

În paginile cărții putem găsi crâmpie de viață pe care războiul le face mai vii, mai pline de înțelesuri, dar și instantanee de război care pot răscoli tihna cititorului dată de confortul distanței față de conflict. Puterea nemărginită a iubirii se ciocnește cu conservatorismul de tip tribal, așa cum ura față de cel diferit de tine (sau cel puțin imposibilitatea acceptării) se ciocnește cu empatia.

În general, în cărțile care cuprind relatări din războaie, autorii aleg să prezinte cât mai multe fapte, răscolind sentimentele, întorcând pe toate părțile fricile, temerile, momentele de bucurie. Este și cazul cărții lui Cătălin Gomboș. Însă, pe lângă acest aspect, autorul, cu o foarte bună cunoaștere a istoriei locurilor, leagă explicații, cauzalități, factori. Nu găsim doar fapte de război în carte, ci și o bună conectare cu istoria locurilor și cu rădăcinile conflictului. Războiul nu este doar relatat, cu tot ce ține de el – morți, speranță, empatie, cruzime, absurd – ci este contextualizat și conectat la faptele trecutului. Centrul de greutate al relatărilor este Irakul, în timp ce referirile la experiențele din Afganistan sunt mai puține, în ciuda promisiunii din titlu.

În ceea ce privește experiența din Irak, Cătălin Gomboș, folosindu-se de cunoștințe întemeiate, plonjează cu lejeritate în discuții cu privire la islam, distinge între sunniți și șiiți și explică diferențele dintre aceștia, comentează ascensiunea lui Abu Musab al-Zarqawi, ne vorbește despre Ayman al-Zawahiri și Osama bin Laden, punctează apariția statului Israel sau descrie steagul Irakului cu inscripționarea takbir-ului, „Allahu akbar”. Toate acestea, pentru a ne face să înțelegem nu războiul, ci zona, în complexitatea ei – Orientul Mijlociu, ca un creuzet uriaș care conține în el semințele propriei distrugerii, dar care are și potențialitatea de a străluci și fascina deopotrivă.

Aceasta pare a fi, de fapt, miza cărții lui Cătălin Gomboș. Poveștile de război sunt explicate nu în termeni de poziționări de forțe de azi, ci în legătură cu miturile, religiile și poveștile comunităților din zonă. Armele de azi sunt miturile de ieri. Bombele prezentului explodează în acordurile credințelor trecutului. „Evident că lumea în care trăim este rezultatul a nenumărate întâmplări și evenimente petrecute, la o scară mai mică sau mai mare, de-a lungul istoriei. În Orient însă, evenimente din trecut continuă să influențeze istoria contemporană și prin impactul lor asupra imaginarului colectiv” (p. 142), ne avertizează autorul.

Pentru a face un inventar al evenimentelor care modelează comportamentele actorilor din Orient, într-o interpretare personală, Cătălin Gomboș punctează șase. Mai întâi, martiriul lui Hussein, fiul lui Ali (soțul Fatimei, fiica favorită a lui Muhammad), a cărui comemorare a devenit azi una din cele mai importante sărbători religioase šiite, un „omor de acum 1400 de ani pe care luptătorii šiiti încă vor să-l răzbune” (p. 32). Apoi, în ordine, invaziile mongole și căderea Bagdadului în 1258, în urma trădării vizirului šiit Ibn al-Alqami, așa cum afirmă izvoare sunnite; ascensiunea Sefevizilor în Iran și convertirea populației de la Islamul sunnit la cel šiit; fondarea statului Israel; eșecul revoluționarilor socialiști în Egipt, Siria sau Irak, care, după inițialele progrese și modernizarea societății, au sfârșit prin a căuta legitimitatea în Islam, ca urmare a eșecului de a construi o societate dreaptă; Războiul din Golf – invazia Irakului din 2003.

Războiul înseamnă suferință, în primul rând. Cu toate acestea, în câteva rânduri, cartea lui Cătălin Gomboș trece dincolo de absurdul conflictului armat, pentru a ne zugrăvi o normalitate care parcă luptă să iasă la suprafață dintre bombe și mitraliere. Nunta din restaurantul Al Fanar, dintre Nada, din Fallujah și Bayan, din Ramadi, „două dintre cele mai conservatoare orașe din Irak” (p. 77), este un astfel de moment. Cei doi miri, sfidând moartea prezentă la tot pasul în jurul lor, decid să construiască o lume nouă. Nesocotind tradiții tribale care le impun bariere și care le promet moartea, ei „își riscă viața și înving un sistem în care dragostea este ultimul criteriu de alegere a partenerului” (p. 79). Poate de aceea, paginile respective sunt o oază de speranță într-un arhipelag al durerii și suferinței. Dacă dragostea nu moare, viitorul poate să existe.

Cartea lui Cătălin Gomboș reușește să provoace cititorul încă de la primele pagini. Autorul sintetizează o serie întreagă de fapte istorice, pentru a putea explica cauze ale conflictelor din zona Orientului Mijlociu. Și face acest lucru cu o anumită lejeritate, fără a simplifica nepermis. Iar acest demers nu e unul ușor, dacă ne gândim că istoria locurilor despre care ne vorbește cartea începe în zorii civilizației. Tocmai acest aspect e de avut în vedere dacă ar fi să ne întrebăm care e valoarea cărții. Mai degrabă, *Piano Man în casa războiului* nu e o carte care cuprinde corespondență de război. Este o carte despre Orientul Mijlociu, scrisă în contextul războiului, iar lectura ei aduce clarificări importante cititorului care dorește să se pună la curent cu problematica zonei. Am putea afirma că este o scurtă introducere, coerentă și sintetică, cu privire la situația uneia dintre cele mai fierbinți zone geopolitice de pe Terra.

Bogdan GHEORGHIȚĂ